

Parasztbiblia (Dió Zoltán)

Tetejetlen fa (Herczeg Zoltán, Új Judit)

Tetejetlen fa, 1994. Nyírbátor, Szárnyas Sárkány Fesztivál

Simándi Katalin

A SZABADSÁG EUFÓRIÁJA

**BESZÉLGETÉS ÚJ JUDITTAL ÉS DIÓ ZOLTÁNNAL
AZ ORT-IKI BÁBSZÍNHÁZRÓL**

Az Ort-Iki Báb- és Utcaszínház 1989 óta működik amatőr csoportként. Nevük egy szibériai mitológiai alak, a Világügyelő Férfi nevéből származik. Az utcai, vásári báb- és színjátszás hagyományait követik, többnyire népmeséket, középkori drámai emlékeket, mitológiai történeteket dolgoznak fel és alakítanak át. Munkájuk elismeréseképpen 1993-ban megkapták a Kiváló Művészeti Együttes címet, 1996-ban az UNIMA kisdiplomáját, 2014-ben pedig a VIDOR Fesztivál Pierrot-díját nyerték el.

Dió Zoltán: – Úgy kezdődött az egész, hogy Debrecenben egy albérltetben laktunk Juci (Új Judit), én, meg Herczeg (Herczeg Zoltán)¹. A környékünkön lakott Nagy Ica (Nagy Ilona)², aki Juci évfolyamtársa volt. Én Nyíregyházán jártam gimnáziumba, és már ott elkezdtem bábozni 1984-ben, majd később egy újsághirdetésre jelentkeztem a Mesekert Bábszínházba³. A félig amatőr–félig profi társulat vezetője Bárdi Margit⁴ volt. Annyiban volt profi, hogy kaptunk próbadíjat. Jucit 1986-ban ismertem meg Debrecenben, és rögtön elcipeltem magammal a Mesekert Bábszínházba. Bábszínházat azelőtt nem sokat láttam, de az teljesen nyilvánvaló volt, hogy amit mi a Mesekertben csinálunk, az zsáktutca. Bárdi Margit nagyon aranyos volt, jól összetartotta a közösséget, nagyon jól éreztük magunkat. De mint színház, mint esztétikai élmény a Mesekert nemigen működött. Szerettünk volna valami mást csinálni. Gyöngyösön Karasz Feri barátommal –

akivel földmérőként dolgoztunk – kitaláltuk, hogy bábszínházat fogunk csinálni. A Vörös Rébékre esett a választásunk. Egy évig dolgoztunk a darabon. Nagyon jól sikerült, ezt nem én mondom, hanem azok, akik látták az előadásunkat, Szentirmai László vagy Szász Zsolt, akik teljesen döbbenetben álltak... S. K.: – *Hol látták a darabot?*

D. Z.: – Jelentkeztem a Szentirmai László által életre hívott sárospataki „Zsákomban a bábom” Fesztiválra. A pécsi Nemzetközi Felőlöttbáb-fesztiválra is elfogadták a jelentkezésemet, ez utóbbin látta Szász Zsolt az előadást. Szász meg Szentirmai azt mondták, hogy teljesen megdöbbenek, mert előtte ilyen típusú bábelőadást nem láttak. Egy kendőssel eljászott Vörös Rébék volt. Mi fekete és fehér parasztyagtyában, parasztingben voltunk. Egy nagy fekete kendőt is használtunk, ami időnként paraván volt, időnként boszorkány. Ahogy átfordultak a kendők, úgy változott át Vörös Rébék. Vagy vált egy kisbabává a nő kezében.

S. K.: – *Maradt valamilyen felvétel az előadásról?*

D. Z.: – Fotó maradt. Szentirmainál van, mert a tanítóképző főiskola bábkurzusain tanította a Vörös Rébéket: kevés eszköz, nagy hatás címmel mi voltunk a szemléltető eszköz... Egy szatyorba befért minden, a teljes bábszínház.

Ú. J.: – Ez nagy váltás volt a Mesekert után, ahol a paravánhoz több mázsa vasat kellett hurcolászni, csak busszal lehetett közlekedni, minden kellék borzasztóan nehéz volt. Már akkor elhatároztuk, hogy mi többet ilyen bábszínházat nem szeretnénk csinálni.

1 A debreceni PG-Csoport alapító tagja, évekig párhuzamosan fellépett a zenekarral és az Ort-Ikivel.

2 1989-től 2003-ig volt tagja az Ort-Ikinek.

3 A bábszínházat Garai József hozta létre 1948-ban, a Mesebarlanggal – az Állami Bábszínház elődjével – egy időben. 2000-től Burattino Bábszínházként folytatja működését.

4 Bábrendező, dramaturg, szervező, pedagógus. 1990-ben megalapította a munkácsi Meseház Bábszínházat.

D. Z.: – Aztán 1989-ben Gyöngyösről visszajöttem Debrecenbe. Kitaláltuk, hogy itt is csinálunk bábszínházat. A Kossuth Egyetem klubjában működött a Szép Klub Kulturális Egyesület, amelynek vezetője Halász János, a későbbi kulturális államtitkár volt. Ez volt az egyik első egyesület akkoriban, 1985 körül alakult. Itt volt a próbahelyünk, volt egy kis raktárunk is. A bábszínház Szépklub bábcsoport néven futott. Pár ezer forinttal támogatott minket az egyesület.

Ú. J.: – Az alapítók Nagy Ica, én, Dió Zoli és Zádori Zebu Zsolt⁵ volt, aki évfolyamtársam volt. Zenészünk egy váltást követően Váradí Feri⁶ lett. Herczeg Zoli csak egy-két évvel később kapcsolódott be.

D. Z.: – Első előadásunk 1989-ben a *Kigyóvár (Kigyóvár)* vitéz palóc népmese volt. Nem volt írásos verzió, teljesen autentikus forrásból dolgoztunk: Nagy Ica gyűjtötte, aki néprajz szakon végzett.

Ú. J.: – A mese jó volt, de a forma rettenetes...

D. Z.: – Most már nem csinálnék ilyet. Kesztyűs volt, nagyfejű bábokkal. Semmi pénzünk nem volt, hulladékból dolgoztunk. Utána 1990-ben jött az az előadásunk, ami miatt Ort-lki lett a nevünk: a *Leszállt a medve az égből*. Ez igazából nem bábelőadás volt, hanem egy rítusjáték bábokkal. Ekkor már Herczeg Zoli is csatlakozott hozzánk.

Ú. J.: – Ezt a rítusjátékot Sárospatakon a „Zsákomban a bábo” Fesztiválon mutattuk be egy éjszakai előadás keretében. Sajnos még mindig a forma volt a gond, meg a szedett-vedettség. Esztétikailag nem volt érett a dolog.

D. Z.: – Aztán 1990-ben elindult a Magyar Művelődési Intézet⁷ bábkurzus⁸, az ún. „B”-s tábora a debreceni Hollós utcai nevelőotthonban Tömör Mária és Szász Zsolt vezetésével, amire Juci, Nagy Ica és én beiratkoztunk. Ez volt az első szakmai képzésünk, nagyon fontos volt számunkra, rengeteget tanultunk belőle. A mai napig meghatározza a szemléletünket, amit tőlük hallottunk. A kurzus másik fontos hozadéka a forma hangsúlyozása volt, ekkor vált lényegessé az, hogy milyen esztétikája van annak, amit színpadra viszünk.

Ú. J.: – Aztán 1991-ben a „B”-s tábora vizsgadarabjaként megcsináltuk a *Parasztbibliát*, amelyet három nap alatt raktunk össze és gyakorlatilag játszottuk majd húsz évig. Tömör Mária mondta azt, hogy mi afféle szegény-színház vagyunk. Akkor még nem voltak pályázatok, fizetésünk – amiből a bábszínházat finanszíroztuk – sem volt magas. Az Ort-lki ugyanis mindig úgy működött, hogy mindenkinek volt egy főállása, és amellett csináltuk a színházat. Ami viszont lényeges, hogy ennél a darabnál dőlt el végleg, hogy mi az utcán szeretnénk dolgozni, hogy ez a játékmód és színházi forma ott él igazán, az utcán.

S. K.: – *Honnan tudátok, hogyan kell az utcán játszani?*

D.Z.: – Egyrészt saját gyakorlatunkból: az előadások közben folyamatosan tanultuk az utcai játékot. Másrészt a Magyar Művelődési Intézet „B”-s képzése ehhez is sokat adott hozzá. Tömör

5 Újságíró, lapszerkesztő, 2012-től a Magyar Helsinki Bizottság sajtóreferense.

6 A Campus Rádió főmunkatársa, szerkesztője, műsorvezetője. Debrecen alternatív szellemi életének valaha aktív tagja volt: az első debreceni hegy megépítésének kezdeményezője, a debreceni Rocklexikon szerzője, a Művirág Fesztivál és a debreceni Rockmúzeum szervezője. 1989-1990-ben dolgozott Dió Zoltánnal az Újkerti Közösségi Házban.

7 Napjainkban: Nemzeti Művelődési Intézet. Jogelődje, az 1951-ben létrehozott Népművészeti Intézet 1957-től Népművelési Intézetként folytatta tevékenységét: szakmai-módszertani központként koordinálta az amatőr művészeti mozgalmakat és a népművelés egyéb területeit. Így az intézet foglalkozott az amatőr bábművelés megszervezésével, bábozás kiadványok összeállításával, bábesztétikai, bábtörténeti előadások és tanfolyamok szervezésével is. Meghatározó alakja volt Hollós Róbertné (Hollós Gizi).

8 A Magyar Művelődési Intézet munkatársai által kidolgozott C- és B-kategóriás bábtanfolyamok lehetővé tették, hogy a bábozás iránt érdeklődő pedagógusok, népművelők és az amatőr színházmozgalomban tevékenykedők elmélyítsék bábozás ismereteiket, és – az akkor még nem létező felsőfokú bábszínházi képzés híján – középhaladó, ill. haladó szinten levizsgáljanak. A C-kategóriás tanfolyamok egyfajta speciálkollégiumként voltak felvehetők a pedagógus főiskolákon. A B-kategória magasabb szintet jelentett: a mai bábszínész és bábrendező képzésnek felelt meg. A tanfolyam végén mindkét kategória résztvevői szóbeli és gyakorlati vizsgát tettek, a Művelődési Intézet pedig kiadta a működési engedélyeket.

Márta és Szász Zsolt fontosnak tartották a rituális jellegű, népi dramatikus formákat megmutatni. Elkezdtek tehát tanulmányozni a népi színjátékokat: hogyan működik a farsang, téltemetés, álesküvő.

Ú. J.: – És ami még nagyon fontos: azt sem szabad elfelejteni, hogy ez a rendszerváltás ideje.

D. Z.: – A szabadság eufóriája volt az, hogy nem kötnek beléd, ha kimész az utcára. Nem kell hozzá tanácsí engedély. Azt csinálsz az utcán, amit akarsz, mert szabadság van. Mi '65-ben és '67-ben születtünk, jóval a rendszerváltás előtt nőttünk fel, tehát megtapasztaltuk, hogy mekkora váltás volt ez.

Ú. J.: – Ekkor már működött a MÉG Színház⁹, Néder Norbi a Láda fia Bábszínházzal¹⁰ meg mi, és két-három évig a rendezvényekre is így együtt hívtak minket.

S. K.: – *Milyen volt a közönség reakciója?*

D. Z.: – Nagyon jó volt. Azt sem szabad elfelejteni, hogy nem csak annyi volt a különbség: bent vagy kint játszunk. Mi mást játszottunk. A *Parasztbibliát* nem látták még az emberek, nem olvasta senki. Az egy néprajzi gyűjtés, senki sem ismerte

a történeteket¹¹. A *Tetejetlen fa*, ahogyan 1992-ben megcsináltuk, teljesen más forma volt: a sárkány egy fa maszk volt kecskeszörrel. A figurák nyersekek voltak, a királylány nem piros ruhában volt kis aranykoronával a fején, hanem fából volt faragva, kilátszott a melle és csengett a nunija. A boszorkány három lánya egy báb volt három fejjel és három mellel, darabosan volt kialakítva a teste, mintha baltával lett volna faragva. Ez látványában sem babaszínház. Itt erős és brutális képek voltak, és ez hatott az utcán.

Ú. J.: – Még ebben az évben elvittük az előadást a pécsi Nemzetközi Felnőttfesztiválra, és az nem csak nekünk volt hatalmas élmény. A darab elején doboltunk, egy ritmusjátékkal kezdtük, és ez annyira hatott egy koreai színházigazgatóra, hogy meghívott minket Dél-Koreába. A nyírbátori Szárnyas Sárkány Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál¹² második évében, 1994-ben is a *Tetejetlen fát* játszottuk. Ekkor voltunk ott először.

D. Z.: – Döbbenetes volt: olyan színházakkal találkoztunk a Szárnyas Sárkányon, amelyek nagyon jók voltak, de mégsem lehetett látni őket bábfesztiválokon. És milyen jók voltak Boka Gáborék¹³,

9 A Misztérium és Gravitáció Színháza 1990. április 1-én, Bolondok Napján a Széchenyi fürdőben alakult utcaszínházi formáció, melynek működtetője a SZKÉMA (Szabad Komédiások és Mutatványosok Alapja) Egyesület volt. Alapító tagjai: Tömörly Márta, Szász Zsolt, és a Térszínházból kivált Bedő Mónika és Bassola Richárd volt. Az állandó otthon nélkül működő utcaszínház sok szállal kapcsolódott a Pestújhelyi Közösségi Hához. Az először 1993-ban megrendezett Pestújhelyi Napok szervezője és résztvevője. 1994-től Tömörly Márta és Szász Zsolt a Hattyúdál Színházban folytatta színházi tevékenységét.

10 A Láda fia Bábszínházat Néder Norbert alapította 1996-ban – a Nevenincs csoport, majd a belőle kifejlődő Prospero Bábszínház révén amatőr bábos múlttal rendelkező – Biatorbágyon. A vásári bábjátékok kései örököséiként népmese-adaptációira jellemző a humor, a harsányság. A mívesen kidolgozott bábokat, díszleteket és kellékeket Néder Norbert bábfaragó készítette.

11 Lammel Annamária-Nagy Ilona: *Parasztbiblia*. Gondolat, Budapest, 1985.

12 1993-ban, a Nemzetközi Barokk Év rendezvényeként indult el a Szárnyas Sárkány Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál Nyírbátorban. A fesztivál 25 éve alatt közel 500 hazai és külföldi utca-, báb- és táncszínházi csoport, zenei együttes, mutatványos, akrobata lépett fel.

13 Nemezes és bőros iparművész, színész, rendező, cirkusz- és színházigazgató. 1984–1997 között az általa alapított Lopótök Színtársulat vezetője. 1993–1999 között a Mediawave Fesztivál utcai rendezvényeinek rendezője. Egyszemélyes feldolgozásaitól a tömegeket megmozgató nagyszabású utcai eseményekig mintegy ötven produkció rendezője, látványtervezője vagy forgatókönyvírója.

Magelona históriája
(Dió Zoltán)

Perzeus királyfi csuda tettei
(Új Judit, Herczeg Zoltán)

Kökény Matyi
(Kiss Gergely Máté, Dió Zoltán,
Új Judit, Herczeg Zoltán)

Zugmann Zoliék¹⁴ meg a Térszínház¹⁵! Vagy a cseh Forman-fivérek¹⁶, elképesztő, miket csináltak.

Ú. J.: – Ezután jött 1995-ben a *Magelóna históriája*...

D. Z.: – Ez is olyan szöveg volt, amit még nem csinált meg senki. Magelona története egy középkori széphistória, benne van Cervantes *Don Quijote* könyvében is, sőt Brahmsnak is van egy dalciklusa *A szép Magelone* címmel. Egykor nagyon népszerű történet volt, rengetegszer kiadták ponyvaregényként. Magyarra a 17. században fordították le németből. Ú. J.: – Itt a forma a szicíliai marionett, amivel szintén a „B”-s képzésen találkoztunk.

D. Z.: – Ebben az előadásunkban van egy olyan megoldás, amit ezután több Ort-lki darabban is használtunk: a zoom-technika. Ez azt jelenti, hogy a történetmesélés során az érdekes részek ki vannak zoomolva, fel vannak nagyítva. Ebben a darabban például egy fejbedugós festett vásznat használtunk: amikor egy olyan esemény következik, ami érdemes arra, hogy közelebbről is megvizsgáljuk, akkor képváltás történik, és a báb helyett bebújik a báb felnagyított feje, vagyis az élő játékos.

Ú. J.: – Ekkor kezdett játszani velünk Hoppál Misi¹⁷, Orbán Dénessel¹⁸ nagyon jó zenei alapot adtak, kiváló zenészek voltak.

D. Z.: – A *Magelónával* megtaláltuk a stílust. Ráé-reztünk, hogy az Ort-lkinek ilyen darabokat kell csinálni. És megcsináltunk a *Babocsai Mátét* 1998-ban.

Babocsai Máté deák históriája (Új Judit, Herczeg Zoltán)

Sikerdarab volt, sok százat játszottunk belőle. Sok próbálkozás után, 2008-ban jött a *Perzeus királyfi csudálatos tettei*, azt még most is játsszuk.

Ú. J.: – Közben elkezdtük a gólyalábazást.

S. K.: – *Az hogy jött?*

14 A Babtársulatot Zugmann Zoltán Cugi alapította 1995-ben felelevenítve a 19. századi vásári komédiások, mutatványosok világát. Óriásbábjaikkal, humorban bővelkedő játéktílusukkal a hazai és a külföldi fesztiválok és szabadtéri rendezvények máig kedvelt állandó szereplői.

15 1969 óta működő színházi műhely, alapítója Bucz Hunor. Hagyományos népszínházi formák mellett játszottak moráltársdrámát, misztériumjátékokat és jeles napokhoz kötődő dramatikusan játékokat is. Tömörny Márta és Szász Zsolt 1988-ban csatlakoztak a Térszínházhoz, *A Bakarasz* és *A kékszakállú lovag, vagy a nőzsarnok* című előadásai itt születtek.

16 Matěj Forman grafikus és Petr Forman bábszínész (Miloš Forman filmrendező fiai), továbbá Milan Hugo Forman bábszínész 1984-től léptek fel rendszeresen együtt. Matej és Petr 1991-ben hozták létre bábos formációjukat, a Forman Testvérek Színházát, melyben Milan Hugo Forman is játszott. Milan Hugo Forman saját formációja a Forman&Heródes Színháza volt, amellyel többek között Punch és Judy- és Kaspárek-játékokat adott elő. A Forman-fiúk többször játszottak a nyírbátori Szárnyas Sárkány fesztiválon.

17 Gitáros, basszusgitáros, nagybőgős. 2014-ig a Misztrál együttes tagja, majd a Hoppál Mihály Band megalapítója. Saját zenekari tevékenysége mellett különféle színházi, irodalmi és zenekari produkciók zeneszerzője.

18 Zenész, a Langeléta Garabonciások gólyalábas formáció tagja.

Kossuth Lajos
wigwamja
(Herczeg Zoltán)

Vásári attrakciók
(Herczeg Zoltán)

MŐSZ Kapaszkodó
program

Díszszemle
(Herczeg Zoltán)

Ú. J.: – '88-90 körül kezdett el gólyalábazni a Maskarás Céh¹⁹. Ica meg én kitaláltuk, hogy tanuljuk meg mi is, hiszen milyen nagy durranás lenne Dél-Koreában is gólyalábbal fellépni. Azt már korábban is tapasztaltuk, hogy ezeket az utcás előadásokat valahogyan fel kell vezetni, hirdetni kell magunkat egy kicsit, odacsalogatni a közönséget, és rájöttünk, hogy ehhez nagyon jó eszköz a gólyaláb. Csak ezért kezdtünk el hozzátenni az előadásokhoz mondjuk tíz perc gólyalábas menetet. Egy idő után azonban átfordult a dolog: inkább a gólyalábazást akarták megvenni.

D. Z.: – Először az volt, hogy eladjuk a bábszínházat, van hozzá egy kis gólyaláb. Utána azt kérték tőlünk, hogy nem muszáj a bábszínház, legyen csak gólyaláb.

S. K.: – *És ebbe belementetek?*

Ú. J.: – Mi jobban szeretjük a bábos előadásainkat, ezért gondoltuk úgy – és számunkra ez volt a tisztességes hozzáállás –, hogy a gólyaládba is megpróbálunk olyan ötleteket és tartalmakat belerakni, amiktől színházszerű lesz az egész. A *Vásári attrakciók*

egy klasszikus menet, amit vagy húsz éve megcsináltunk, persze többféle verzióban is, mert először tizenöt perc volt, aztán húsz perces, végül egy harmincöt perces történeté nőtte ki magát. Egyszerűen nem tudjuk letenni, mert még mindig ez megy a legjobban. Rengetegen rendelik meg. S. K.: – *Csináltak előadást is...*

D. Z.: – Igen, a *Kökény Matyi* 2007-ben. Megpróbáltunk egy olyan látványvilágú előadást létrehozni, amiben adekvát színházi elemmé válik a gólyaláb használata. A *Kökény Matyi* szövegébe olyan versbetéteket raktam, amiket az 1960-as években egy csíksomlyói padláson találtak meg, ezek 18. századi passiótöredékek.

Ú. J.: – A keretjátékhoz használtuk a gólyalábat, ahol az ördög meg az angyal szerepel.

D. Z.: – A *Kökény Matyi* magában is szakrális, csak ha leveszem róla ezt, akkor egy nagyon egyszerű, szimpla történet marad. Sok minden szól arról az útról, arról a választásról, ami a mesében van: a keskeny útról és a széles útról, hogy melyiket követi a lány, amikor elindul. Az ördög húzza

19 A Maskarás Céhet az akkor Kecskeméten, a Círóka Bábszínházban dolgozó Pályi János alakította Rumi Lászlóval és Kovács Gézával az 1980-as évek második felében. Állandó alkotótársuk Boráros Szilárd bábtervezőt követően Majoros Gyula bábkészítő iparművész, zenész volt. Magyarországon elsőként használták gólyalábat. Az együttesből kivált Rumi László a Langaléta Garabonciások gólyalábas formációban folytatta hosszúlábú munkásságát.

a barázdát, ez a széles út, a keskeny út pedig a fiútestvérei felé viszi őt. Ilyenek az ember előtt álló válsztások is, egyik a mennyországba visz, másik a pokolba. Ezek a passziószövegek nagyon pontosan leírják ezt. Már csak össze kellett tenni a mesével és a gólyalábbal. De ez is nagyon sokáig készült... Ezután 2009-ben jött a *Kossuth Lajos wigwamja*²⁰.

Ú. J.: – Szerintem az a csúcs.

D. Z.: – A *Kossuth Lajos wigwamjában* érik össze az Ort-lki Bábszínház. Rengeteget dolgoztunk rajta. Szerettem volna megőrizni valamit az indián történetmesélési technikából. Náluk ugyanis a történetvezetés nem lineáris, hanem spirális. Ha a mesét egy spirálnak képzeled el, akkor a hős a spirálon – az időben – elindulva az átjárókon keresztül beléphet egy másik időpontba egy másik helyszínen, egy jövőben bekövetkező, vagy múltban már átélt fordulathoz. Találkozhat már korábban meghalt szereplőkkel, akik a mese jelenében még élnek, vagy olyanokkal, akik csak a főhős halála után fognak megszületni. Néha az is megeshet, hogy a történet végén a főhős megszületik. A mese leginkább egy álom logikáját követi, ahol te gyerekként találkozhatsz a már felnőtt gyerekekkel, aki nemrég született, és a régen meghalt nagyapádat ringatja. Nagyon bonyolultan mesélnék az indiánok.

Ú. J.: – Az utolsó gólyalábas kísérletünk 2014-ben a *Díszszemle. Jelenetek a dicsőséges taplán hadsereg múltjából* című előadásunk volt, amivel megnyertük 2014-ben a Vidor Fesztivál Pierrot-díját²¹...

S. K.: – *Jelenleg hányan vagytok az Ort-lkiben?*

Ú. J.: – Hárman. Ez a törzsgárda: Dió, Herczeg meg én. De nem három fő darabjaink vannak. Mindig

van 3-4 fiatal, aki besegít. Három-négy évig foglalkoztunk a gyerekekkel, kettő-három volt közöttük, aki színpadképes lett, és érdekelte is ez a dolog. Aztán – mint minden kamaszokkal végzett foglalkozásnak –, ennek is az lett a vége, hogy szétszéledtek. Az energiáink meg elfogytak lassan. Nehéz mindig újrakezdeni.

D. Z.: – Egy *Kaláka-pláza* elnevezésű TÁMOP-os pályázatban is dolgoztunk a debreceni Ifjúsági Házban, utcaszínházi tréninget csináltunk egy évig. Itt is voltak néhányan. Olyan aranyosak voltak és olyan jól dolgoztak! És amit most csinálunk és szeretünk: van egy közös programunk Temesváron Lábadi Évikével²² és a temesvári fiatalokkal. Hatodik éve minden nyáron csinálunk egy nagy téjrjátékot.

Ú. J.: – Zoli kitalálja a darabot, mi előkészítjük az eszközöket, odamegyünk 6-8 gólyalábas fiatalal, és 20-30 helyi román gyerekekkel két nap alatt összerakjuk a történetet. És ami összeáll, az egy nagyon vállalható és szerethető dolog. Együtt a kölykökkel, akik életükben nem csináltak színházat, és akiknek ez egy életre szóló élményt ad.

S. K.: – *Ez a téjrjáték nagyon emlékeztet a nyírbátori Szárnyas Sárkány Fesztivál záró eseményére.*

D. Z.: – Igen, onnan jön, a Sárkány-záróból.

S. K.: – *Akkor ez egy önálló műfaj?*

D. Z.: – Igen, ezzel a formával találkozhatunk Olaszországban, Spanyolországban és másutt is: egy vagy több falunak van egy ünnepnapja, és közösen előadnak egy passziójáték-szerű játékot.

A farsangi időszakban is van téjrjáték, alakoskodás, Debreceni Maskarádé a neve, 2002 óta veszünk részt benne. A téjrjátékokat általában én írom, és a Vojtina Bábszínházzal, valamint a Kuckó

20 „Történelmi mozgóképes bábéledés három játsszóval, sok zenével, pipafüsttel, nagy füves térségben. Ajánlott életkor: 10 éves kortól. 1921-ben a Colorado-béli Szív Folyó Völgye Nagy Sziklája rezervátum körzeti seriffje marhalopásért és lótolvajlásért előállítja Kossuthot. Személyleírása: Hosszú, egyenes fekete haj, ívelt sasorr, rézvörös arcbőr, pompás tolldísz. Kora: 16 év. Kossuth. Senki sem lovagolt úgy a vad musztágon, senki sem vadászott úgy bölényre, lőtt oly pontosan íjjal, és szívta úgy a „vihar-pipát” mint ő. Biztos kézzel forgatta a tomahawkot, de mokaszin készítésben ugyanúgy első volt mindig, mint a Nagy Manitou tiszteletére lejtett táncban. Még csak 104 éves. Átkelt a Bering-szoroson. Jön.” Szerző: Dió Zoltán, Jámbor József. Rendező: Dió Zoltán. Zene: Kálmán Péter <http://www.ortiki.hu/eloadasok-09.php>

21 <http://www.avorospostakocsi.hu/2014/09/07/a-vidor-fesztival-dijazottjai-2014-ben/>

22 Megyes Lábadi Éva Temesváron élő színész, bábos, pantomimes, rendező, tanár, szervező. Gyerekműsorokat készít a temesvári rádióban és a televízióban. 2013 óta szervez nyári téjrjátékokat Temesvárott és környékén gyerekszereplők bevonásával.

Művésztanyával²³ együtt mutatjuk be. Néhány évente változik a kerettörténet. Az első volt a Dámák Debrecenben (2004), aztán a Törökülés Debrecenben, avagy a Lángoló Stambúli Szerelm (2005), mostanában néhány éve a Koncz Király és Cibere Vajda viadala megy.

Ú. J.: – És 2016-tól csináljuk az adventi térjátékot a négy adventi vasárnapon.

S. K.: – *Nem gondoltatok komolyabban a tanításra vagy az ismeret átadásra?*

Ú.J.: – A hátrányos helyzetű gyerekekkel volt a *Kapaszkodó*, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ) programja²⁴. Korábbi zenészünk Figeczki Tamás, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ) debreceni szociális központjának vezetője keresett meg minket, hogy próbáljunk egy utcaszínházi tréninget csinálni a Nagysándor-telepi cigánygyerekeknek. Korábban már sokszor dolgoztunk fiatalokkal, Zoli a *Herkules-terápiát*²⁵ is csinálta tanulási és magatartási problémákkal küzdő gyerekekkel. Zoli volt a szakmai vezető, a foglalkozásokat általában ketten tartottuk, néha hívtunk segítséget, a tanítványainkat, Pálmai Balázs és Pusztai Gábor zsonglőröket.

S. K.: – *Zoli, dolgoztál másokkal is, nem csak az Ort-Ikivel?*

D. Z.: – Többször rendeztem Nagyváradon. Ez a 2000-es évek elején kezdődött, amikor egy kolozsvári vendégszereplésünknek köszönhetően kapcsolatba kerültem a nagyváradi Lilliput Társulattal. Szerették volna, ha megrendezem nekik a *Babocsait*, de azt akkor még játszottuk. Így a *Magelóna históriáját* csináltam meg velük. Aztán volt a *Kinizsi*, a *Bolondok falva*. A *Szent László* is nagyon jó volt a Lilliputban. Vitéz László – Szent László, kesztyűsbáb – árnyjáték. A szerzővel, Bíró Árpival megtaláltuk a két távoli alak között a kapcsolódási pontot, ami lehetővé tette, hogy a két hős egy színpadra kerüljön. Aztán jött 2019-ben a *Hollós Mátyás*. A *Furka Pistában* a díszletet csináltam... A Kassai Thália Színházban a díszletet terveztem. Dolgoztam még Temesváron, Brassóban, Nagyszebenben bábszínházaknál. A debreceni Csokonai Nemzeti Színházban is. Magyar bábszínházban egyedül a Vojtinában rendeztem. A Griff Bábszínházban bábokat és díszletet terveztem, a Kabóca Bábszínházban az egyik darabomat mutatták be... Idehaza nehéz utcaszínházasként bekerülni bábszínházakba...

THE EUPHORIA OF FREEDOM

The Ort-Iki Puppet and Street Theater has existed as an amateur group since 1989. The group is named after a Siberian mythological figure, the Earth Protector. They follow the traditions of theater, street and fair puppetry, primarily adapting and transforming folk tales, medieval dramatic relics and mythological stories. In recognition of their work, they were awarded the title of Outstanding Artistic Ensemble in 1993, a diploma from UNIMA in 1996, and a Pierrot Award at the VIDOR (Cheerful) Festival in 2014. The author of this article speaks with the two founding members of the company, Judit Új and Zoltán Dió, about the history of the ensemble, their performances, their professional ideas and aspirations.

23 Művészeti vezetője Szentgyörgyi Rozi előadóművész. 1996-ban alakult utcaszínházi formáció.

24 Kapaszkodó program keretében országszerte 13 helyszínen több mint 2000 gyermek vett részt rendszeresen közösségi és fejlesztő programokon. A MÖSZ intézményhálózatában a foglalkozások sokfélesége (lovas- és mozgásterápia, kreatív- és élményprogramok, korrepetálás, gyógypedagógiai és pszichológiai szolgáltatások) és a személyre szabott fejlesztési tervek adnak valódi esélyt a hosszú távú változásra. A cél az, hogy a gyerekek minden segítséget megkapjanak a szegénység okozta hátrányok leküzdéséhez.

25 Dió Zoltán – Gergely István: *Herkules-terápia – a hős útja*. In: *Scenárium 2019/3*.